

DIN ISTORICUL PRESEI BOTOȘĂNENE — „STELUȚA“ LUI I. V. ADRIAN

IONEL BEJENARU

Personalitate de marcă a vieții culturale a Botoșanilor în a doua jumătate a secolului trecut, Ion Veniamin Adrian, (1837-1874), s-a afirmat printr-o diversitate de preocupări, de la profesor, director sau revizor școlar la tipograf, redactor de presă sau literat, probate cu profesionalism și pasiune. Nu sînt, de altfel, singurele, completîndu-se cu servicii în viața politică sau administrativă, fără a se depărta de la condiția bunului patriot, dată de vechile-i convingeri unioniste, întru triumful cărora se dedicase. Fondator și conducător (proprietar), din 1871, al unei imprimerii, în Botoșani, își tipărește aici volumele de scrieri : „Din versurile lui I.V. Adrian“. Canțonete. Suvenire și suspine. Fabule. Imprimeria Botoșani, 1871 ; „Din scrierile umoristice ale lui I. V. Adrian“, Editor C. Manoliu, Imprimeria Botoșani, 1874 ; „Tipuri I : „Postulachi Slujbulescu. Cîntecel comic, Imprimeria Botoșani, 1874 (dintr-un ciclu care urma să mai cuprindă II Flionconescu procopsitul“ și III „Coșcodan gazetarul“). Remarcabilă între scrierile sale, rămîne „Abecedarul ilustrat pentru copii începători“ (1870, Imprimeria Botoșani), lucrare de pionierat în literatura didactică și pedagogică din țara noastră, cu virtuți moderne, euristice, dublate de altele educative, într-un format original (o premieră) cu o condiție grafică în consens cu interesul celei mai tinere generații, aflate în pragul instrucției.

Între vechile publicații botoșănene, „Steluța“, redactată de I. V. Adrian, în 1868, cu apariție în cîteva luni ale anului, se înscrie ca una de pionierat, cu rol meritoriu în animarea vieții literare și culturale locale. „Foaie literară, redactată de Ioan Veniamin Adrian, vechiu institutore superior, profesore de istorie și fost inspector școlar“, cum se preciza în chiar primul număr de apariție — 21 ianuarie 1868 — „Steluța“ se tipărea la Imprimeria din str. Șoselei, Cassa Teatrului din Botoșani, sumarele numerelor evidențiindu-l pe redactorul ei, I. V. Adrian, ca principal animator, genurile abordate de el fiind diverse, fără a se ridica, în parte, la o factură superioară. De altfel, va fi un motiv pentru Mihai Eminescu de a-l persifla în atît de acidul articol „Literatura și pastrama de Botoșani“, reliefindu-l — lucru meritoriu — alături de Dimitrie Rallet — între scriitorii reprezentativi pentru Botoșani. În

1. Mihail Eminescu, „Opere complete“, Iași, 1914, p. 405.

„Steluța“, I. V. Adrian a semnat studii — „Cercetări asupra originii ziarelor“, „Constituirea primitivă a familiei și a societății“, „Despre fanarioti“, „Femeia“, „Cele dintii trebuințe ale omului“ — romane — în foileton — sub genericul „Romanele Domnilor Moldovei“ — „Ștefăniță al VI-lea cel Tânăr“, „Petru Măjearul“, — poezii — „Plutașul“, „Vochița“, „Ce este amorul?“ ș.a. — traduceri de Béranger, Lermontov, Theophile Gauthier, schițe, maxime, ș.a. Și-a asigurat colaborarea, ca și la „Bondarul“ ieșean², a bunului său prieten și tovarăș de idei, botoșănean de asemenea, atunci, stabilit în Iași, poetul unionist George Tăutu. Sub semnătura lui G. Tăutu, prezent în mai toate publicațiile literare și social-politice ale timpului, apar poemele „Arcașul“, „Românul“, „Un flutur“, „O! tristă rosă eu mult jelesc“.

Apariția „Steluței“ botoșănene este salutăată de mai vechile și faimoasele totodată „Familia“ și „Convorbiri literare“. Aceasta din urmă nota apariția noului ziar hebdomadard din Botoșani, sub redacția lui I. V. Adrian, reliefând, prin scurte comentarii, sumarul primului număr, din 21 ianuarie 1868. Sint remarcate contribuțiile lui I. V. Adrian — începutul articolului asupra originii ziarelor, nuvela istorică națională „Ștefăniță al VI-lea cel Tânăr“, scrisă în spiritul lui „Alexandru Lăpușneanu“ și care „promite a fi interesantă“, cele două traduceri: „Fuga“ (după Th. Gauthier) și o „Romantie“ din italiană, dintr-un autor neidentificat — aceasta din urmă avînd să fie pînă la sfîrșitul secolului trecut piesă de rezistență în repertoriul lăutăresc din Moldova³ — ale poetului N. Nicolescu, „publicate de mai multe ori și prin urmare cunoscute“, ale lui G. Tăutu — „Acașul“, articolul dr. V. Pruncu asupra risului, „scris cu mult spirit“⁴. Și, conchidea revista ieșeană, „În întregimea lui, ziarul se recomandă destul de bine prin începutul său și urăm succes confratelui nostru din Botoșani“⁵.

Poezia ca în multe publicații literare, ocupă — cu diversele-i specii — un spațiu însemnat, între semnatari aflîndu-se și Vasile Gherman Pop („O lacrimă din dureri“, „O salutare românilor bucovineni“), Constantin Stamati („Tinguirea unui orb“), Gr. Soroceanu („La ea!...“), N. Lazu („Iubind am scris“), Gheorghe Niculiță („Ași vrea să fiu poet!“ — amicului I. V. Adrian“), reproduceri din Dimitrie Petrino („Victoria“).

„Dramaturgia este prezentă prin Ștefan Mihăileanu, cu tabloul în versuri „Blestemul unui bătrîn țaran murind“, prin Teodor Boyan, remarcabil om politic și de cultură botoșănean, cu vodevilul într-un act „Teatru la țară“, pus în scenă la teatrul național din Botoșani, la 3 decembrie 1867, în beneficiul sărăcilor“⁶.

2. „Bondarul“, 1861.

3. „Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900“, Editura Academiei R.S.R., București, 1979, p. 7.

4. „Convorbiri literare“, Iași, an I, nr. 23, 1 februarie 1868, p. 367.

5. Ibidem, p. 368.

6. De relevat tradițiile teatrale ale Botoșanilor, suita de botoșăneni care au abordat acest gen de la G. Tăutu, T. Boyan, D. Sc. Miculescu, D. Rallet la Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, I. G. Miculescu, Ludovic Daus, Ion Sân Giorgiu, Mihail Sorbul.

„Steluța“ lui I. V. Adrian s-a dovedit și o bună animatoare a vieții culturale locale. În numărul din 18 februarie 1868 se publica apelul, adresat profesorilor, avocaților, tuturor „domnilor orășeni“ de a se aduna în sala Gimnaziului (n.n. devenit, ulterior, liceul „A. T. Laurian“) spre a se constitui în „Societatea pentru învățătura poporului român“, pentru ziua de 25 februarie 1868. Anul 1868 este rodnic pentru viața culturală de aici, în decembrie constituindu-se o societate literară, cu 22 de membri ⁷.

Structurată armonios, nelipsindu-i și rubrici de atractivitate în public — rebus, ghicitori, logografe, gnomografe, anagrame, șarade — „Steluța“ lui I. V. Adrian se bucura de o bună circulație, număr de număr făcându-și loc poștele redacției, numele evidențiate indicându-ne și o varietate a categoriilor de cititori, multe nume fiind ale unor familii arhicunoscute în societatea botoșăneană a timpului (Botez, Soroceanu, Carp, Zotta, Gallin, Climescu, Cocotă, Miclescu, Carus, Cănanău, ș.a.).

Cum ținea să scrie omul de cultură Gh. Burghel „... Steluța“ pentru botoșăneni a fost un adevărat eveniment. Numerele apărute au trecut din mină în mină, păstrându-le fiecare ca o icoană“, motiv, oarecum, de întristare dacă ne gândim că astăzi nu există în patrimoniul instituțiilor îndreptățite din Botoșani măcar un număr.

Ea rămîne o revistă de pionierat, cu un mesaj literar-artistic, cultural, de valcare, pledînd pentru istoria țării, pentru unitatea națională și culturală a românilor (nu întîmplător semnăturile scriitorilor bucovineni, basarabeni se regăsesc în cuprins) una din acele numeroase publicații botoșănene, devenită de referință pentru istoria noastră literară.

7. „Revista Moldovei“, Botoșani, an V, nr. 5-6, 1926, p. 8.